

Fiolens historia

Återutgivning av text från 1870

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Fiolens historia.
Återutgivning
av text från 1870

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-634-1

Copyright © 2020 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om fiolens historia.

Du får bland annat intressanta fakta om de första pionjärerna och musikerna som gjorde instrumentet populärt.

Den mest spännande delen av texten handlar om de berömda Stradivarius-violinerna och deras skapare.

Du får bland annat veta att värdet på Stradivarius-violerna redan för 150 år sedan var extremt högt. I dag är många av dem värda 10-tals miljoner kronor.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1870 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Ett blad ur fiolinens historia".

Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Fiolens historia

Den här texten publicerades ursprungligen år 1870 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Ett blad ur fiolinens historia". Texten publicerades anonymt.

Fransmännen och italienarne tvista om fiolinens uppfinning. Men att violan var tidigare i bruk i Frankrike än i Italien, framgår af den omständigheten, att fiolinerna i den italienska musiken vid slutet af sextonde århundradet kallades piccoli violini alla francese. Dock torde dess ursprung vara att söka i Orienten, all den stund ännu i dag ett fiolin liknande instrument i Indien spelas medelst stråke. Det är förfärdigadt af en half kurbits eller en trälåda och öfverdraget med en blåsa, har tre till fyra strängar och en ganska lång hals. — Utan tvifvel hafva morerna i Spanien infört det orientalska instrumentet, som kallades rebab. Der kallas ännu i dag de små tresträngade fioler, som äro i bruk hos herdefolket, rabel och rabelillo. Sådana tresträngade fioler kallas också ännu hos fransmännen rebec.

Sin nu varande *form* erhöll fiolinen af *Testator* (den "gamle") i Mailand. Men äfven nämnes italienaren Baltazarini, som år 1577 kallades till Frankrike af Katarina af Medici. Han var bekant i Paris under

namnet Le Beaujoyeux och var den förste, som fattade planen till ett med musik och dans blandadt skådespel — han kallade det "*Ballet comique de la royne, rempli de diverses devises, mascarades, chansons de musique et autres gentilleses*".

På den tiden hade musici, liksom hvarje skrå och sällskap, sitt öfverhufvud, kalladt konung, och en *fiolkonungs* värdighet höll sig i det längsta uppe bredvid vapenkonungen. Bekant är Jean Charmilion, som år 1235 under Filip den Sköne utnämndes till *roi de rebauds* eller fiolkonung för staden Troyes i Champagne. Man anser honom också för den förste, som förstod att konstnärligt behandla fiolinen, icke blott till ackompanjemang, utan äfven som sjelfständigt instrument. Den siste, som förde konungatiteln, var Konstantin, som dog år 1657. Han var fiolinist vid Ludvig XIII:s hof.

Först användes fiolinen blott till sångens ackompanjering, hufvudsakligen af jonglörer eller trubadurer. Men som fiolinspelets egentlige fader anses *Corelli*, hvars kompositioner bilda grundvalen för all teknik och klangeffekt, medan, trots flera försök att förändra fiolinens form, den af Testator uppfunna ända hittills förblifvit i bruk.

Som "skola" för fiolmakeriet har först *Brescia* blifvit bekant, och derifrån har *Cremona*-skolan uppstått; begge tillsammans bilda den *lombardiska skolan*, hvarur senare den romerska, florentinska, neapolitanska, tyrolska, den nya franska och den tyska skolan framgått.

Bland cremoneserna nämna vi *Nicolaus Amati* (1662—1692). Hans instrumenter utmärka sig genom en egendomlig hvälfning, i det de vid kanten äro platta och mot midten hvälfva sig tumshögt. De äga en ganska mjuk och ren ton och lämpa sig företrädesvis till föredragande af klassisk musik.

Stor glans förlänades Cremona-skolan genom bröderna *Guarne-*

rio och deras söner. *Andrea*, den äldste brodern, lärjunge af Nicola Amati och lärare åt Stradivario, byggde sina instrumenter ganska stora, till och med ofta obeqväma, med trånga och oregelbundet skurna ljudhål, men de äga en utomordentligt kraftig ton och äro ännu fortfarande högt värderade. De bästa tillhöra åren 1662—1680.

Hans brorson Josef, lärjunge af Stradivario, byggde sina fioler i stort format, med delad botten, ådrigt trä och rödbrun fernissa.

Men sin högsta glanspunkt uppnår Cremona-skolan med *Antonio Stradivario*. Han föddes år 1664, ty han skref sitt åttioandra lefnadsår å den fiolin, som han år 1746 sålde till den franske fiolinisten Pagin. Om hans lefnadsöden veta vi blott, att han gifte sig ganska ung och hade flera söner, hvilka dock icke förmådde uppnå sin faders mästenskap. Det utomordentligt stora antal instrumenter — man räknar dem till ett tusen fioliner, fioler och fiolonceller — som bära hans namn, låter förklara sig genom längden af hans städse verksamma konstnärliga lefnadsbana, och emedan hans tids instrumentmakare endast och allenast egnade sig åt förfärdigandet af nya instrumenter, men icke sysselsatte sig med reparation af skadade, hvilket först kom i bruk genom fiolmakaren Namy i Paris. Som lärjunge af Amatierna arbetade han länge efter deras modeller; men omkring år 1700 skilde han sig från dem, och från detta ögonblick ändrade han sina instrumenters formförhållanden; han förstorade sin typ, gjorde hvälfningarne mindre höga och egnade lika mycken sorgfällighet åt de finaste täthetsgradationerna, som åt sjelfva arten af det trä, som han använde. I motsats till sina företrädares grundsatser låter han instrumentet höja sig från kanten mot midten, för att lättare kunna bära tyngden af det utaf strängarnes spänning tryckta stallet. Allt hos honom är med beundransvärd talang beräknadt på att frambringa en vacker, full,

ren och uttrycksfull ton. De fyra strängarne hafva alltid en fullkomlig egalitet, formerna äro högst eleganta, detaljerna felfritt utarbetade, och fernissan äger en harmonisk glans.

Också har artisten i vår illustration till denna uppsats låtit den store mästaren framställas för läsaren försjunken i djup betraktelse, med hakan stödd mot handen, pröfvande den nyss färdig blifna fiolinen. Mången, som betraktar bilden, torde emellertid fråga: månne då ett till utseendet så enkelt, blott af tunnt trä och fyra strängar bestående instrument skulle fordra så mycken eftertanka, så mycket konststudium och så stor uppfinningsanda, för att gifva en vacker, full och ren klang? Så enkel fiolinen än må synas till form och material, är dock dess byggnad förenad med utomordentliga svårigheter, ja den förutsätter ett mästerskap, som icke endast uppnås genom teknikens lagar och medelst rutin, utan hvartill äfven erfordras den inre konst känslan i förening med det skarpaste tonsinne. Också hafva stråkinstrumenterna sedan tvenne århundraden icke gjort några framsteg, under det att nästan alla andra musikaliska instrumenter bringats till en förr knappt anad, ännu ständigt växande fullkomlighet.

Stradivarios bästa instrumenter förskrifva sig från åren 1709 till 1734. Han själf sålde dem för fyra louisdorer, nu hafva de stigit ända till ett pris af 6000 francs. I fioloncellbyggnaden är han oöfverträffad. Den berömde fioloncellisten Duport efterlemnade en Stradivario, för hvilken en konstlärare bjöd 25,000 francs.

Öfver hufvud har ingen enda mästare blifvit så förgudad af fiolälskare, som Stradivario. En sådan blifver förtjust redan vid blotta åsynen af hans fioler och kallar dem ”målningar, på hvilkas betraktande man aldrig blifver mätt”. En engelsman kallar en sådan till och

med »*a heaving-holding Pandora-box*» (en Pandora-ask, som innesluter himmelen). Just därför drifves också ofog dermed, och mången oäkta Stradivario säljes till lättrogna personer.

Såsom Stradivarios bästa lärjunge och imitator gäller Carlo Bergonzo, 1724.

Från Cremona utbredde sig fiolmakeriet till Mailand, Rom, Florenz och andra städer på halfön.

Inom *tyrolska skolan*, hvars stiftelse likaledes utgick från Cremona, gjorde sig *Jakob Steiner* berömd. Han lefde i Absom, en liten by vid Hall i Tyrolen, vid medlet af sjuttonde århundradet och skall först hafva gått omkring med sina instrumenter, för att utbjuda dem till salu, och sålt dem till sex gulden stycket. Den berömde orgelbyggaren Daniel Hertz i Insbruck upptog honom i sitt hus och gjorde honom till och med till arfvinge af sin förmögenhet. Steiner gjorde resor i Italien och bosatte sig sedan för alltid i Absom. År 1696 blef han af kejsar Leopold I insatt som erkehertig Ferdinand Carls hoffiolmakare. Hans lefnadshistoria bär en romantisk karakter; mot slutet af sin lefnad blef han vansinnig, hvilket af somliga tillskrefs hans passionerade kärlek till Clara Vimercati, af andra bekymret öfver att hafva sålt sina instrumenter allt för billigt. Hans fioliner utmärka sig genom sin eleganta form, genom sina något korta, men ofvan och nedtill vidt utrundade *f* samt genom sina ganska tjocka sidoväggar. Han har användt tre slags format, ett ganska stort, ett medelstort och ett litet. Hans instrumenter hafva en ytterst vacker, full ton, och kännaren betalar för en äkta Steiner 3 till 400 dukater, i synnerhet som de äkta äro ganska sällsynta; ty just på den tid, då Steiner lemnade det vackraste arbetet, var han just icke den flitigaste mannen, och senare hindrade hans sjukdom honom vid arbetet.

Genom Steiner utbredde sig den tyrolska skolan öfver Tyskland, hvarest i synnerhet hans lärjunge Thomas Edlinger i Augsburg blef berömd.

Antonio Stradivario.

Viktiga ord och personer

Corelli, Arcangelo.

[1653–1713] Italiensk violinist och kompositör. Corelli är en av musikens viktigaste personer och var den förste kompositören som blev berömd enbart för instrumentala verk. Han skapade bland annat 48 triosonater och 12 sonater för violin.

Dukat.

Guldmynt som vägde ca 3,5 gram.

Duport, Jean-Pierre.

[1741–1818] Fransk violinist. Var en av världens främsta musiker och uppträdde länge i både Paris, England och Spanien. Från 1775 bodde han i Berlin och var anställd vid det kejserliga hovet.

Ferdinand Karl.

[1628–1662] Ärkehertig av Främre Österrike från 1632 tills sin död år 1662.

Filip den sköne.

[1268–1314] Fransk kung också känd som Filip IV av Frankrike. Är mest känd i dag för beslutet att gripa alla medlemmar av tempelherreorden och beslagta deras tillgångar.

Katarina av Medici.

[1519–1589] Drottning av Frankrike, gift med Henrik II. Styrde landet under åren 1560–1562.

Kurbits.

Äldre svenskt namn på jättepumpor. Under lång tid användes ordet ”kurbits” i svenskan om alla typer av gurkor och pumpor.

Leopold I.

[1640–1705] Tysk-romersk kejsare från 1658 tills sin död år 1705. Leopold var även kung av Ungern från 1655, kung av Böhmen från 1656 samt kung av Kroatien från 1657. Leopold var en av Europas mäktigaste män. Han är mest känd för slaget om Wien 1683 då det Osmanska rikets expansion stoppades.

Louisdor.

Ett franskt guldmynt som började präglas av Ludvig XIII år 1640. När louis-d’or-mynten slutade användas år 1803 bestod de av 6,80 gram guld.

Ludvig XIII av Frankrike.

[1601–1643] Kung av Frankrike från 1610 tills sin död 1643. Lät under större delen av sin tid på tronen andra sköta maktutövandet, bland annat hertigen av Luynes och kardinal Richelieu.

Mailand.

Äldre namn för staden Milano.

*Nu kan du prenumerera på våra nya titlar via **patreon**.*

- Du får en ny e-deckare i veckan.*
- Du får tillgång till ett bibliotek med 50-100 titlar.*
- Du får tillgång till massor av fakta och biografier.*

Mer info:

www.patreon.com/klassiskadeckare